Malatya’yı Dünya Haritasına Yerleştiren Hekim

fortuneturkey.com/malatyayi-dunya-haritasina-yerlestiren-hekim

Hatice Pınar Yıldız July 31, 2025

17. Uluslararası Arguvan Türkü Festivali için Arguvan’dayız. Festival öncesi, Arguvanlı bir hekimin dünya tıbbına yön verdiği merkeze odaklanıyoruz. Malatya İnönü Üniversitesi Karaciğer Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Sezai Yılmaz ile canlı vericili karaciğer naklinde Türkiye’nin dünya ikinciliğine uzanan yolculuğunu, Boston College ile kurulan algoritmik eşleştirme modelini ve çapraz nakil sisteminin detaylarını konuştuk. – Zeynep Aktaş

Malatya’da bir hastane düşünün; canlı vericili karaciğer naklinde yalnızca Türkiye’nin değil, Avrupa’nın da en yüksek rakamlarına ulaşmış. Üstelik bu merkez, Boston College’da geliştirilen bir algoritmayı uygulayarak çapraz nakil sisteminde dünyaya örnek gösterilen bir yapıya dönüşmüş. İnönü Üniversitesi Karaciğer Enstitüsü’nün başındaki isim Prof. Dr. Sezai Yılmaz, “Şu anda aynı anda yedili çapraz karaciğer nakli yapabilecek düzeydeyiz; bu bir orkestra işi,” diyor. Biz de sayılarla örülü bir sistemin ardındaki emeği, işleyişi ve dönüşümü ilk ağızdan dinleyelim istedik.

Sezai Bey, bugün Malatya’da yılda 300’e yakın karaciğer nakli yapıyorsunuz. Avrupa’daki en yoğun merkezlerden birinden söz ediyoruz. Bu nasıl mümkün oluyor?

Aslında bu sadece bir tıp meselesi değil. Bu, bir inşa hikâyesi. Sıfırdan başlayan, eksiklerle yoğrulan ama pes etmeyen bir yolculuk. Ankara’dan geldiğimde hiçbir şey hazır değildi. Ama hedefimizi biliyorduk: o da Türkiye’nin en iyi karaciğer nakli merkezini Malatya’da kurmak.

Neden Ankara ya da İstanbul veya yurt dışı değildi?

Büyükşehrin konforunu bırakıp döndüğümde herkes aynı şeyi sordu. Ama benim için önemli olan bir yapı kurmak, bir model geliştirmekti. Bunu başka yerde yapsam, belki daha kolay olurdu. Ama burada, kendi memleketimde olursa bir anlamı olacaktı. Ve ben o anlamı seçtim.

Peki gelişim nasıl oldu?

İlk günlerde hayli zordu. Cihaz, personel, hasta takibi… Ama yılmadık. Bir ekip kurduk. Eğitim verdik. Geceli gündüzlü çalıştık. Zamanla bu disiplin bir sisteme dönüştü. Bugün 20-30 kişilik uzman bir ekiple aynı anda yedili çapraz karaciğer naklini yapabilecek durumdayız. Bunu başaran dünyada başka bir merkez yok.

Yılda kaç karaciğer nakli yapılıyor merkezinizde?

Yaklaşık 300 kadar karaciğer nakli gerçekleştiriyoruz. Çapraz karaciğer nakilleri sayesinde bu sayının 400'e ulaşacağını düşünüyorum. Türkiye'de ve Avrupa'da bu sayıya ulaşan başka bir merkez yok. Dünyada ise sayılı birkaç merkezden biriyiz.

Aynı anda yedili çapraz nakil dediniz, bu ne anlama geliyor?

Yani yedi alıcı ve yedi verici toplam on dört kişi çapraz karaciğer nakli için aynı anda ameliyata giriyor. Bunu bir orkestra gibi düşünün. O anda ekibimizdeki herkesin rolü belli ve zamanlaması kusursuz olmak zorunda. Aksi takdirde bu iş yürümez.

Çapraz nakil diyorsunuz. Biraz açar mısınız?

Çapraz nakil, özellikle canlı vericili karaciğer naklinde çok önemli bir yöntem. Çünkü Türkiye'de organ bağışında ciddi bir eksiklik var. İhtiyacın yalnızca %10–15'i kadavradan karşılanabiliyor. Dolayısıyla hastaların büyük bölümü, canlı vericiyle nakil olmak zorunda kalıyor. Ama herkesin yakını ona karaciğer verebilecek durumda olmuyor. Uyum sağlanamıyor.

O zaman ne oluyor?

İşte çapraz nakil dediğimiz sistem burada devreye giriyor. Diyelim ki bir hasta ve vericisi arasında uyum yok. Aynı şekilde başka bir hasta ve onun vericisi de uyumsuz. Ama bu iki çift çaprazlandığında, birinin vericisi diğer hastaya, diğerinin vericisi de ilk hastaya uygun olabiliyor. Böylece iki hasta birden şans yakalıyor. Buna ikili çapraz diyoruz. Bu yöntemle çok sayıda kişinin hayatı kurtulabiliyor.

Rastgele mi eşleşiyor bu vericiler?

Hayır, tamamen bilimsel bir temele dayanıyor. Boston College'dan iki Türk akademisyenimiz, Prof. Tayfun Sönmez ve Prof. Utku Ünver, bu konuda bir algoritma geliştirdi. Adı, Banu Bedestenci Sönmez Çapraz Nakil Algoritması. Gerçekleştirdiğimiz iş birliğiyle bu modeli merkezimizde uygulamaya başladık ve sonuçlarını hemen gördük. Algoritma sayesinde son üç yılda 279 çapraz karaciğer nakli gerçekleştirdik. Bu, bizim açımızdan ciddi bir tıbbi sıçrama oldu.

Üç yılda 279 çapraz karaciğer nakli çok mu?

Evet. Bu çok ciddi bir rakam. Şöyle söyleyeyim; Hindistan – ki bizden sonra en fazla çapraz karaciğer nakli yapan ülke – 15 yılda 9 merkezle birlikte yaptığı toplam çapraz karaciğer nakli sayısı sadece 259. Biz bunu üç yılda, sadece bizim enstitümüzde gerçekleştirdik. Yakında 300'ü geçeceğiz.

Biraz önce bahsettiğiniz Boston College ile iş birliğine geri dönmek istiyorum. Bu bilimsel iş birliği nasıl başladı?

Aslında çok insani bir bağla. 2019'da beş eş zamanlı nakil gerçekleştirmiştik. Basında yer aldı. Sonra Tayfun Sönmez Hoca Malatya'ya geldi. "Bu modeli, geliştirdiğimiz algoritmayla daha da ileri taşıyabiliriz" dedi. Prof. Utku Ünver Hoca ile birlikte tasarladıkları bu algoritmayı, merkezimize hibe ettiler. Böylece Boston College ile kurduğumuz bu bilimsel iş birliği sayesinde, sistem hastanemizde uygulanabilir hale geldi.

Algoritmanın ismi dikkat çekici. Neden "Banu Bedestenci Sönmez"

Algoritmanın ismi, aslında bir vefa ifadesi. Banu Bedestenci Sönmez Hanım, yıllar boyunca eşi Tayfun Hocanın çalışmalarına büyük bir özveriyle destek vermiş, ancak ne yazık ki ABD'de kansere yenik düşmüş. Biz bu algoritmayı kullanırken yalnızca bilimsel bir yöntemi değil, aynı zamanda bir hatırayı da taşıdığımızı biliyoruz. Algoritma, ismiyle birlikte insan hayatına dokunan bir anlam da taşıyor aynı zamanda.

Agoritma başka nerelerde kullanılıyor?

Aslında böbrek nakillerinde oldukça yaygın. Ama karaciğer naklinde bu kadar sistemli uygulayan çok az merkez var. Amerika'da Ocak 2023'te 15 merkezi kapsayan ulusal bir pilot program başlatıldı. On bir ay sonra hiçbir çapraz karaciğer nakli gerçekleştirilemedi ve program sonlandırıldı. Biz üç yıldır sistemli şekilde uyguluyoruz.

Anladığım kadarıyla çapraz nakil sistemi oldukça karmaşık. Böyle bir altyapının sürdürülebilirliği nasıl sağlanıyor?

Devlet üniversitelerinde yapılan karaciğer nakilleri, devlet tarafından finanse ediliyor. Bu, hem sürecin devamlılığı, hem de erişilebilirliği açısından önemli bir avantaj sağlıyor. Böylece, özellikle canlı vericili nakillerdeki yoğunluk karşılanabiliyor. Yurt dışından gelen hastalarla ilgili süreçler ise ayrı bir değerlendirmeye tabi.

Peki dünya çapındaki bu başarılar nasıl yankı buluyor?

Uluslararası çevrelerde ilgi yüksek. Çapraz nakil modeliyle yaptığımız operasyonlar, bilimsel camiada dikkat çekiyor. Yurt dışındaki meslektaşlarımızla kurduğumuz iş birlikleri, bu ilgiyi daha da pekiştiriyor. Türkiye'de ise zaman zaman bu başarıların gerektiği kadar görünür olmadığını hissediyoruz. Ama bizim için esas motivasyon, daha fazla hastaya ulaşabilmek, çare olabilmek ve bu modeli sürekli geliştirmek.

Malatya'da kalmak size ne kattı?

Bu şehir, bana sadece bir çalışma alanı değil; bir sorumluluk verdi. Büyük merkezlere gitmek daha kolay olurdu ama biz zoru seçtik. Zorlukla birlikte daha güçlü bir ekip, daha dayanıklı bir yapı kurduk. Bugün ulaştığımız nokta, sadece bir hekimin çabasıyla değil; bir şehrin inancı ve bir ekibin kararlılığıyla mümkün oldu.

BENZER MAKALELER

Pazarlama

“L’Oréal Türkiye Olarak Dijitali İşimizin Merkezine Koyuyoruz”

10 Ekim 2025

Pazarlama

Savur GYO’da Konut Anlayışı Otel Konforuyla Buluşuyor

10 Ekim 2025

TEKNOLOJİ

Otomerkezi.net Trinkoto.com’u Bünyesine Kattı

10 Ekim 2025